

Model and Strategic Management for Comprehensive Societies in Three Southern Border Provinces

Choomsak Intarak¹, Paitoon Patyaiying², Uthai Eksaphang³ and Omjai Wongmontha⁴

¹Ed.D.(Educational Administration), Associate Professor,
Department of Educational Administration, Faculty of Education,
E-mail: ichoomsa@bunga.pn.psu.ac.th

²Ph.D.(Philosophy), Assistant Professor,

³Ph.D.(Philosophy), Lecturer,

Department of Philosophy and Religion, Faculty of Humanities and Social Sciences,

⁴B.A.(Sociology and Anthropology), Academician

Princess Galyani Vadhana Institute of Cultural Studies, Prince of Songkla University

Abstract

This research was intended to analyze the model and strategies for comprehensive societies in the Chulapornpattana Villages Project and the Piyamit Villages Project. The samples were local leaders and the members of the eight villages, and related persons in the project. The data collected by in-depth interview and seminar technique, the data analyzed by rational qualitative analysis. The results were:

1. The model of the comprehensive societies was composed of 1) effective leaders 2) philosophical idea and principles 3) group cohesiveness and participation 4) the development of basic infrastructures 5) the career development and 6) the development for quality of life. These factors were effected to the strengthen of community or their villages, and could be the sustainable factors for comprehensive societies.

2. The strategies for community development were 1) the strategy for human resource and social development, 2) the strategy for development in ecology system and the environments 3) the strategy for participation development of the members and other agencies in solving problems and 4) the strategy for management.

The researchers proposed for results implement that the community model should be suitable and related with the local context. The community should have the strategies for the strength and sustainment as the research findings. The model and strategic management could be implemented for development other communities.

Keywords: Chulapornpattana Villages Project, model for comprehensive societies, Piyamit Villages Project, strategic management, southern border provinces.

รูปแบบและยุทธศาสตร์การจัดการสังคมสมบูรณแบบใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์¹, ไพฑูรย์ พัฒน์ใหญ่ยิ่ง², อุทัย เอกสะพัง³ และ อ้อมใจ วงษ์มณฑา⁴

¹Ed.D.(Educational Administration), รองศาสตราจารย์

ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

E-mail: ichoomsa@bunga.pn.psu.ac.th

²Ph.D.(Philosophy), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

³Ph.D.(Philosophy), อาจารย์

ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

⁴ศ.ม. (สังคมวิทยา), นักวิชาการอุดมศึกษา

สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบ และยุทธศาสตร์การจัดการสังคมสมบูรณแบบ โดยศึกษากรณีตัวอย่าง ในหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา และหมู่บ้านปิยะมิตร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนาที่ 6, 9, 10, 12 และหมู่บ้านปิยะมิตร 1, 2, 3, และ 4 จำนวน 8 หมู่บ้าน การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และ ประชุมสัมมนาผู้เกี่ยวข้อง ระดมความคิดเห็น นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยอาศัยเหตุผลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยสรุปผลได้ดังนี้

1. รูปแบบของการจัดการสังคมสมบูรณแบบ มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 2) ชุมชนมีอุดมการณ์ แนวคิด หลักการ 3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน 4) มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 5) มีการพัฒนาอาชีพ และ 6) มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตองค์ประกอบเหล่านี้ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถที่จะพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าเป็นสังคมสมบูรณแบบ

2. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาหมู่บ้าน ประกอบไปด้วย 1) ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพคนและสังคม 2) ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาและร่วมพัฒนา และ 4) ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ คือ รูปแบบของชุมชนควรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททั่วไป ของท้องถิ่น และต้องกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาให้เป็นชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนดังผลของการวิจัยที่กล่าวถึง ซึ่งอาจเป็นต้นแบบในการพัฒนาหมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: จังหวัดชายแดนภาคใต้, ยุทธศาสตร์การจัดการ, รูปแบบสังคมสมบูรณแบบ, หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา, หมู่บ้านปิยะมิตร

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทย พ.ศ. 2545-2549 มีจุดมุ่งหมายเพื่อเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีความเป็นอยู่ที่ดี สร้างค่านิยมโดยยึดความพอเพียงที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารสังคมแนวใหม่ มุ่งสู่สังคมประสิทธิภาพและคุณภาพ รักษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมเอกลักษณ์ความเป็นไทย และก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทัน จึงต้องเริ่มจากการพัฒนาในระดับรากหญ้า จากระดับบุคคลในสถาบันครอบครัวจนถึงระดับชุมชนหมู่บ้าน ให้แต่ละหมู่บ้านเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน เปลี่ยนแปลงและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมบนพื้นฐานของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ความเป็นไทย แผนพัฒนาสังคมแห่งชาติ จึงได้กำหนดแผนที่จะสร้างสังคมที่พึงประสงค์ ซึ่งเรียกว่า *"สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ"* ใน 3 ด้าน คือ 1) *สังคมคุณภาพ* ที่ยึดหลักความสมดุล ความดี สามารถสร้างคนทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ พึ่งตนเองได้ คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีเมืองและชุมชนที่น่าอยู่ มีระบบดี มีประสิทธิภาพ ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ มีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 2) *ระบบสังคมแห่งภูมิปัญญา* มีการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลก เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถสั่งสมทุนทางปัญญา รักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เหมาะสม 3) *สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน* ที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรม และคุณค่าเอกลักษณ์สังคมที่พึงพาเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี มีจารีตประเพณีดีงาม มีความเอื้ออาทร ภูมิใจในชาติและท้องถิ่น มีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ตลอดจนเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศเพื่อก้าวสู่วิสัยทัศน์ร่วมของสังคม (*คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545: 10*) ดังนั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับบทบาทสังคมชุมชนการพัฒนาประเทศอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและบทบาททางเศรษฐกิจของพื้นที่

ลักษณะสังคมสมบูรณ์แบบ ซึ่งผู้วิจัยได้เน้นให้เห็นว่าเป็นสังคมตัวอย่างของการพัฒนาที่มีรูปแบบเป็นสังคมเข้มแข็งและมีคุณภาพคือหมู่บ้านปิยะมิตรและหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนาเป็นชุมชนที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบในด้านเศรษฐกิจ การจัดการบริหาร การปกครอง การจัดระเบียบสหกรณ์ การแบ่งปันรายได้ มีการดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว โดยคำนึงถึงคุณภาพมากกว่าปริมาณของประชากร การได้รับการดูแลจากหัวหน้าหมู่บ้าน และผู้ปกครองหมู่บ้านอย่างทั่วถึง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวกับชุมชน การให้บริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง การให้การศึกษากับบุตรหลานอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง มีวัฒนธรรมที่ดีในการดำเนินชีวิต ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข ทุกประเภท มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรวจสอบได้

นอกจากนี้หมู่บ้านทั้งสองโครงการตั้งอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีผลกระทบใด ๆ จากการก่อความไม่สงบในพื้นที่ ประชาชนทำมาหากินอย่างมีความสุข ไม่มีโจรผู้ร้ายและเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัย แม้จะอยู่ในเขตป่าเขาตะเข็บชายแดนไทยมาเลเซีย

หมู่บ้านปิยะมิตรและหมู่บ้านจุฬาภรณ์มีความเป็นมาที่เหมือนกัน ตั้งแต่ได้รับการพัฒนาเป็นรูปแบบของ *"สังคมที่สมบูรณ์แบบ"* ตามโครงการของรัฐบาล จนประชาชนในหมู่บ้านสามารถพึ่งตนเองได้ และดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบวินัย มีอุดมการณ์ มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบขยันขันแข็ง จัดเป็นสังคมที่มีคุณภาพในระดับหนึ่ง ในด้านการดำเนินการทางเศรษฐกิจมีการจัดการสหกรณ์ การจัดสรรปันส่วนในเรื่องของรายได้ การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาอาชีพ การดูแลกันเองในชุมชนอย่างทั่วถึง ด้านการปกครองมีการเลือกตั้งผู้นำชุมชนและกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความยอมรับนับถือและเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าหมู่บ้านโครงการทั้งสองนี้มีรูปแบบและกลยุทธ์ในการจัดการสังคมหมู่บ้านอย่างไร มีนโยบายในการบริหารจัดการหรือไม่อย่างไร สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในหมู่บ้านเหล่านี้มีปัญหาและอุปสรรคหรือผลกระทบต่าง ๆ อย่างไรบ้าง เพื่อนำไปเป็นแนวทางหรือต้นแบบการพัฒนาสังคมหรือชุมชนอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการสังคม สมบูรณ์แบบในโครงการหมู่บ้านปิยะมิตร และโครงการหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา
2. เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การจัดการสังคม สมบูรณ์แบบ ในโครงการหมู่บ้านทั้งสอง

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการศึกษาใน 6 ประเด็น ดังนี้

1. วิเคราะห์นโยบาย เป้าหมาย และปรัชญา ของหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา และหมู่บ้านปิยะมิตร
2. วิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมเชิงระบบ ได้แก่ บริบท ปัจจัยป้อน กระบวนการ และผลผลิตหรือผลลัพธ์
3. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการสังคมสมบูรณ์แบบ เพื่อเป็นต้นแบบของการพัฒนา
4. วิเคราะห์ยุทธศาสตร์การจัดการสังคม สมบูรณ์แบบ ที่ปฏิบัติอยู่ในหมู่บ้านทั้งสองโครงการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้รูปแบบการจัดการสังคมสมบูรณ์แบบ ที่ดำเนินการมาแล้วในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็น หมู่บ้านตัวอย่างทั้งสองโครงการ
2. ทำให้ทราบผลการดำเนินงานการจัดการ สังคมสมบูรณ์แบบว่าสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไรบ้าง มี ยุทธศาสตร์อะไรบ้างที่ทำให้หมู่บ้านทั้งสองโครงการ ประสบความสำเร็จ
3. ทำให้ทราบทิศทางการจัดการสังคม ชายแดนภาคใต้ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความ สัมคคี และนำไปสู่การลดความขัดแย้งในสังคม
4. ทำให้ได้ทิศทางการจัดการสังคมที่สมบูรณ์แบบ และสามารถนำยุทธศาสตร์เหล่านี้ไปใช้ในการพัฒนา สังคมหรือชุมชนอื่นต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สังคมสมบูรณ์แบบ หมายถึง สังคมที่มีการ จัดการโดยอาศัยหลักการและทฤษฎีทางสังคม เพื่อความ อยู่รอดของประชากรหรือชุมชนของตนเอง การวิจัย ครั้งนี้ศึกษาการจัดการในหมู่บ้านปิยะมิตรและหมู่บ้าน

จุฬาภรณ์พัฒนา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) ซึ่งมีลักษณะพิเศษ คือ เป็นสังคม เข้มแข็งและมีคุณภาพ ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข มี การจัดระบบการบริหารงานภายใน เป็นหมู่บ้านที่มีการ พัฒนาเหมาะสมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนเป็น หมู่บ้านตัวอย่างของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. รูปแบบ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการ ดำเนินงานที่มีองค์ประกอบตามสภาพของสังคมและ วัฒนธรรมให้เกิดแนวทางในการพัฒนาสังคมเพื่อความ อยู่รอดและพึ่งตนเองได้

3. ยุทธศาสตร์การจัดการ หมายถึง กลวิธีที่เป็น กระบวนการขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ นโยบายและเป้าหมายของหมู่บ้าน โดย การวิเคราะห์กระบวนการ และผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่ นำไปสู่ความสำเร็จและความพึงพอใจในชุมชน

4. หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา หมายถึง หมู่บ้าน ในโครงการพัฒนาของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ เน้นเฉพาะ หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 6 ตำบลบางเขา อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 9 ตำบล แม่หวาด อำเภอธารโต จังหวัดยะลา หมู่บ้านจุฬาภรณ์ พัฒนา 10 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 12 ตำบลสุคีริน อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส

5. หมู่บ้านปิยะมิตร หมายถึง หมู่บ้านที่จัดตั้ง ขึ้นตามแนวนโยบายเพื่อสร้างความมั่นคงของประเทศ ของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยพรรคคอมมิวนิสต์มลายา เชื้อสายจีน คือ หมู่บ้านปิยะมิตร 1 หมู่บ้านปิยะมิตร 2 ตำบลตาเนาะแมเราะ หมู่บ้านปิยะมิตร 3 ตำบล อัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และหมู่บ้าน ปิยะมิตร 4 ตำบลถ้ำทะลุ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

6. จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

วิธีการวิจัย

1. แบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. ขั้นตอนและวิธีการเก็บข้อมูล กำหนดพื้นที่ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง
2.1 ศึกษาสำรวจข้อมูลโครงการจุฬาภรณ์ พัฒนา และโครงการหมู่บ้านปิยะมิตรในพื้นที่จังหวัด

ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

2.2 สัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้านตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ และสำรวจสภาพความเป็นอยู่จริงในแต่ละหมู่บ้าน

2.3 จัดประชุมสัมมนาบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำชุมชนหรือหมู่บ้าน ผู้อาวุโสของหมู่บ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวิชาการในอำเภอและจังหวัด

2.4 ระดมความคิดเห็นที่ต้องการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.5 วิเคราะห์เนื้อหาจากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสัมมนาเกี่ยวกับรูปแบบ และยุทธศาสตร์การจัดการสังคมสมบูรณแบบทั้งสองโครงการ

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้นำหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิในโครงการหมู่บ้านปิยะมิตรและโครงการหมู่บ้านจุฬารณพัฒนา และนักวิชาการระดับอำเภอหรือจังหวัด โดยเจาะจงเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 หมู่บ้าน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวม 32 คน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์และร่วมประชุมสัมมนากับผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการจากหน่วยงานต่างๆ ในอำเภอ และจังหวัด จำนวน 42 คน รวมทั้งสิ้น 74 คน

4. การสร้างเครื่องมือและการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิดสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อการสัมภาษณ์ กำหนดตารางการสัมภาษณ์ โดยพบปะกับผู้นำและผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้าน

5. จัดสัมมนาผู้นำหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

6. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระดมความคิดเห็นจากที่ประชุมสัมมนาอีกครั้งหนึ่ง

สรุปผลการวิจัย

1. นโยบาย เป้าหมาย และปรัชญาหรืออุดมการณ์

1.1 กรณีหมู่บ้านปิยะมิตร มุ่งเน้นการพัฒนาผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยที่มีอุดมการณ์จัดการให้ประชาชนในหมู่บ้านสามารถพัฒนาและพึ่งตนเองได้ เป็นชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยที่มีคุณภาพ

1.2 กรณีหมู่บ้านจุฬารณพัฒนา มุ่งเน้นการแก้ปัญหาการประกอบอาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นตามเป้าหมายของพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ที่เป็นป่าเสื่อมโทรมถูกบุกรุก ต้องการอนุรักษ์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติ อุดมการณ์ของโครงการหมู่บ้านจุฬารณพัฒนาคือ เพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านมีอาชีพและรายได้ที่ดีส่งเสริมความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมเชิงระบบสรุปทั้งสองโครงการได้ดังนี้

2.1 ด้านบริบท เป็นสังคมที่อยู่เป็นกลุ่มเดียว อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่มีอาณาเขตจำกัด มีป่าไม้ที่เป็นธรรมชาติ จัดเป็นหมู่บ้านใช้ระบบการพึ่งพาแบบเกาะกลุ่มทำกิจกรรมทางสังคมและอาชีพเดียวกัน มีผู้นำกลุ่มและคณะกรรมการหมู่บ้านคอยช่วยตัดสินใจช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา มีพื้นที่ปลูกบ้านอยู่อาศัย พื้นที่ทำการเกษตร และพื้นที่ทำสาธารณประโยชน์ สมาชิกทุกคนในหมู่บ้าน มีความยิ้มแย้ม ยินดีต้อนรับเมื่อมีคนแปลกหน้าเข้าไปยังหมู่บ้าน

2.2 ด้านปัจจัยป้อน ได้แก่ ประชากรและผู้นำมีความเข้มแข็ง อดทน มีระเบียบวินัย และขยัน โดยเฉพาะกรณีหมู่บ้านปิยะมิตรได้รับการฝึกฝนจากการต่อสู้ จึงเป็นบุคคลเข้มแข็ง มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิก มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน และคณะกรรมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น สหกรณ์การตลาด หรือธุรกิจการค้า สหกรณ์ร่วมหุ้นพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ด้านงบประมาณ ในระยะแรกได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ปัจจุบันหมู่บ้านสามารถพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งจนสามารถพึ่งตนเองได้ ยกเว้นหมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 6 ยังไม่เข้มแข็งพอ เนื่องจากยังไม่ได้รับประโยชน์จากผลผลิตอย่างเต็มที่ แต่ประชาชนสามารถหาเลี้ยงชีพจากป่าที่อนุรักษ์ไว้

อุปกรณ์ เครื่องมือ และเทคโนโลยี ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น จากกองทัพภาค 4 กรมประมง สำนักงานเกษตร กรมชลประทาน สำนักงานสงเคราะห์การทำสวนยาง เป็นต้น ปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ การจัดสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา

ทุกหมู่บ้านได้รับการพัฒนา ยกเว้นหมู่บ้านปิยะมิตร 3 ซึ่งยังไม่สมบูรณ์

2.3 ด้านกระบวนการ หมู่บ้านได้จัดให้มีคณะกรรมการโดยมาจากการเลือกตั้ง และจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ แต่ละหมู่บ้านจะมีผู้นำหรือหัวหน้าเป็นผู้ปกครอง ดูแลจัดการความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ทุกคนมีรายได้ และพยายามจัดสรรประโยชน์ร่วมกัน

การดำเนินงานมีการวางแผน จัดดำเนินการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลอย่างต่อเนื่อง มีการจัดโครงการตามความต้องการของสมาชิกและสอดคล้องกับทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ เช่น โครงการปลูกผักเมืองหนาว โครงการเลี้ยงสัตว์ โครงการจัดแหล่งท่องเที่ยว โครงการสหกรณ์หมู่บ้าน เป็นต้น

2.4 ด้านผลผลิตหรือผลลัพธ์ ผลผลิตของหมู่บ้านสามารถเลี้ยงชีพสมาชิกในครอบครัวและหมู่บ้าน ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ ยางพารา ผลไม้ เช่น ทุเรียน ลองกอง ส้ม สะตอ ผักกาด คენห่า ผักน้ำ มะละกอ การเลี้ยงปลา เลี้ยงกุ้ง และการจัดพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวดึงดูด

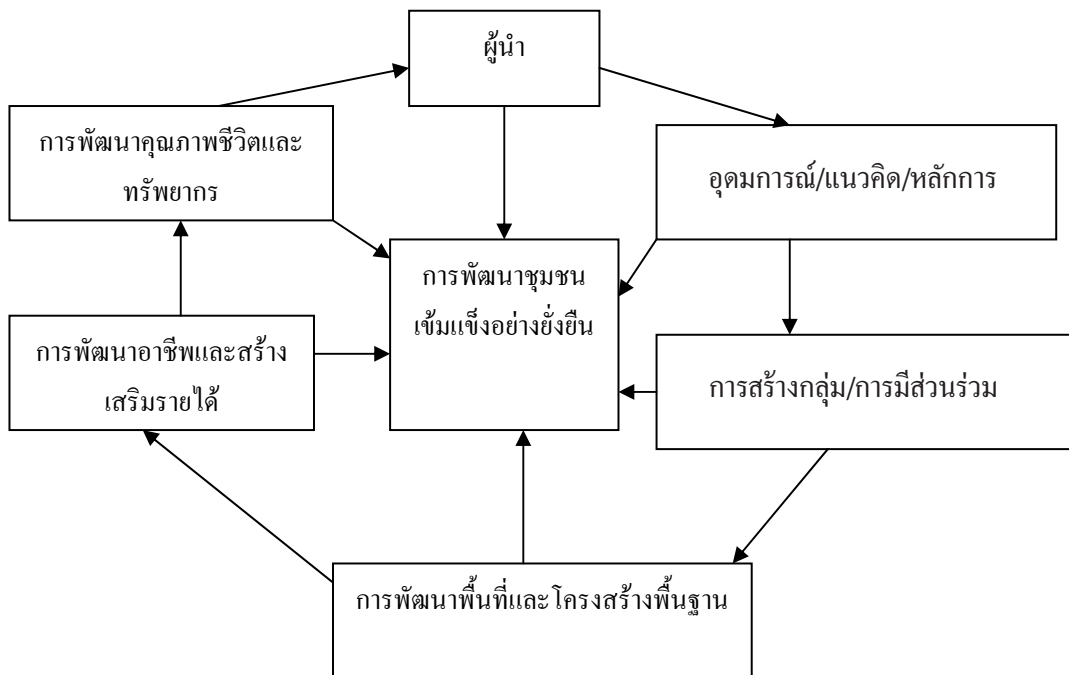
นักท่องเที่ยวจากในประเทศและต่างประเทศเข้าไปพักผ่อน ศึกษาดูงานได้จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาที่มีคุณค่าสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้กับผู้มาเยือนได้

ส่วนผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งสองโครงการ ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมสามารถแก้ปัญหาสังคม ความเป็นอยู่ให้ประชาชนในโครงการหมู่บ้านดังกล่าวมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสุข มีเศรษฐกิจ มีอาชีพและรายได้สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว เป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง ส่งผลต่อความมั่นคงด้านการเมือง และการพัฒนาประเทศ

3. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาสังคมสมบูรณ์แบบ ทั้งโครงการหมู่บ้านปิยะมิตรและหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา มีลักษณะดังภาพประกอบ 1

จากภาพประกอบ 1 แสดงให้เห็นองค์ประกอบของสังคมหรือชุมชนเข้มแข็งมีดังนี้

3.1 หมู่บ้านปิยะมิตรและหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนาต่างก็มีผู้นำ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านให้เข้มแข็ง คุณสมบัติของผู้นำของทั้งสองหมู่บ้าน ได้แก่ ความเสียสละ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร

ภาพประกอบ 1 รูปแบบการจัดการสังคมสมบูรณ์แบบของหมู่บ้านปิยะมิตรและหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา

ความมีระเบียบวินัยและความซื่อสัตย์ นอกจากนี้ผู้นำยังมีวิสัยทัศน์ที่กล้าหาญ กล้าตัดสินใจ ทั้งนี้ผู้นำในหมู่บ้านปิยะมิตรและหมู่บ้านจุฬาภรณ์ต่างได้รับการฝึกทักษะมาก่อน

โครงการหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนาต่างจากโครงการหมู่บ้านปิยะมิตรคือ เริ่มต้นจากความต้องการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมหรือชุมชน เช่น ปัญหาการบุกรุกทำลายป่า ปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลน ปัญหาความมั่นคงของชาติ เป็นต้น การสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยอาศัยยุทธศาสตร์การพัฒนาจึงเป็นการแก้ปัญหอย่างเหมาะสม

3.2 เป้าหมายหลักของหมู่บ้านทั้งสองโครงการ ซึ่งได้แก่ การทำให้หมู่บ้านประสบความสำเร็จ มีความเข้มแข็งและยั่งยืน หมู่บ้านปิยะมิตรตั้งเป้าหมายว่าเมื่อก่อตั้งหมู่บ้านแล้วจะต้องทำให้สำเร็จโดยจัดโครงการต่าง ๆ พัฒนาหมู่บ้าน ส่วนหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนาได้มีการวางแผนแก้ปัญหา โดยดำเนินงานเป็นโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการเกษตร โครงการเลี้ยงปลา โครงการจัดฟาร์มเลี้ยงกวาง ไก่ แพะ และสุกร เป็นต้น

3.3 ในการสร้างแนวร่วม และการสร้างกลุ่มเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นการพัฒนาที่มองอย่างเป็นเอกภาพ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ผู้นำหมู่บ้านต้องใช้ความสามารถในการสร้างกลุ่มจากสมาชิกในหมู่บ้านร่วมพลังพัฒนาหมู่บ้าน ไม่บังคับให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่ให้เป็นไปโดยความสมัครใจของแต่ละครอบครัว อย่างไรก็ตาม ผู้นำต้องรวมกลุ่มจัดทำเห็นผลประโยชน์ที่ได้รับโดยส่วนรวม

3.4 มีความจำเป็นต้องพัฒนาพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อความสะดวกสบาย และความเจริญของหมู่บ้าน ได้แก่ การพัฒนาถนนหนทางให้ไปมาได้สะดวก การนำไฟฟ้าเข้าหมู่บ้านให้สามารถใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าได้ทุกชนิดการจัดระบบน้ำประปาให้เพียงพอสำหรับใช้ทุกครัวเรือน การติดตั้งโทรศัพท์และจานดาวเทียมเพื่อสามารถสื่อสารกับสังคมภายนอกได้ ปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งและเจริญก้าวหน้า

3.5 มีการแก้ปัญหาความยากจนด้วยการพัฒนาอาชีพและสร้างเสริมรายได้เพื่อให้ทุกคนในหมู่บ้านมีอาชีพหลักและอาชีพเสริม โดยอาศัยความได้เปรียบ

ของทรัพยากรธรรมชาติในระบบนิเวศที่มีอยู่พัฒนาจุดเด่นของหมู่บ้าน กระทั่งมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

3.6 มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและอนุรักษ์ทรัพยากร ได้แก่ การให้การศึกษาอบรม สัมมนาแก่ผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้เกิดทักษะในอาชีพที่ทำอยู่ในหมู่บ้าน พัฒนาฝีมือให้สามารถผลิตผลงานที่มีคุณภาพ ให้สามารถเรียนรู้ภาษาไทยและภาษาท้องถิ่น รวมทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรมของหมู่บ้านและพัฒนาให้มีความยั่งยืน มีการพัฒนาสุขภาพอนามัยโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น สมุนไพรในท้องถิ่นรักษาสุขภาพกายให้แข็งแรง ควบคู่กับการพัฒนาสุขภาพจิตใจ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและป่าไม้ในโครงการหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนาเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับปัญหาของหมู่บ้าน

4. ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การจัดการสังคมสมบูรณ์แบบ

รูปแบบของการพัฒนาสังคมหรือหมู่บ้านดังกล่าวแล้วนั้นต้องมียุทธศาสตร์การจัดการ 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคนและสังคม 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาสภาพแวดล้อม 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาและร่วมพัฒนา 4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ ซึ่งมีรายละเอียดย่อยในแต่ละยุทธศาสตร์ ดังนี้

4.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคนและสังคม เป็นการพัฒนาผู้นำของหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มงาน ผู้นำโครงการอาชีพต่าง ๆ จากการประชุมระดมความคิดเห็นพบว่า ทั้งสองโครงการหมู่บ้านดังกล่าวมีการฝึกอบรม พัฒนาผู้นำกลุ่มโดยอาศัยวิธีประสบการณ์ตรง มีระบบผู้นำที่ปกครอง ดูแลช่วยเหลือเกื้อหนุนกัน ทุกคนมีหน้าที่ตามโครงสร้างของงาน ทำงานเต็มตามศักยภาพของตนเอง บางหมู่บ้านในโครงการอยู่ร่วมกันทั้งไทยพุทธชาวไทยเชื้อสายมุสลิมและชาวไทยเชื้อสายจีน โดยวัฒนธรรมที่หลากหลายสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยระบบพึ่งพา เป็นจุดแข็งของหมู่บ้านที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ หมู่บ้านได้สนับสนุนด้านการศึกษาของบุตรหลาน ส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อสืบทอดไปยังคนรุ่นต่อไปในอนาคตพยายามสร้างอาชีพขึ้นในหมู่บ้านเพื่อรองรับบุตรหลานที่สำเร็จการศึกษาจะได้กลับมาพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง

ต่อไป

4.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาสภาพแวดล้อม ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นป่า ภูเขา ที่จัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ การส่งเสริมอาชีพตามสภาพป่าภูเขาและป่าชายเลน นำเอาสมุนไพร ในท้องถิ่นมาบำรุงสุขภาพ นอกจากนี้ยังพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานเมืองชายแดนให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและพัฒนา ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจตามแนวนโยบายของรัฐบาล สร้างเศรษฐกิจชุมชนโดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถส่งออกจำหน่ายในตลาดเมืองใหญ่และ ต่างประเทศได้

4.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วม ของทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหา และร่วมพัฒนาทั้งหมู่บ้าน จุฬารักษ์พัฒนาและหมู่บ้านปิยะมิตร ผู้วิจัยพบว่าผู้นำ กลุ่มต่าง ๆ ต้องประสานงานกับทุกฝ่ายเพื่อให้มีการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในหมู่บ้าน เช่น ประสานงาน กับเกษตร ประมง เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ตำรวจ รวมทั้งองค์กรเอกชน บริษัท ห้างร้านต่าง ๆ เพื่อให้ร่วมแก้ไขปัญหาและร่วมพัฒนา โครงการ เพิ่มบทบาทของประชาชน ชุมชน และองค์กร ท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการส่งเสริม การท่องเที่ยว โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โครงการส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น

4.4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ โดย อาศัยเทคนิควิธีหรือกลยุทธ์เพื่อให้หมู่บ้านอยู่รอดมีความ เข้มแข็ง มีความเจริญและพัฒนา มีการนำเอารูปแบบ ที่สังเคราะห์มาใช้เป็นขั้นตอนในการปฏิบัติ ได้แก่ 1) การ วางแผน ร่วมคิด ร่วมฝัน ก่อนทำกิจกรรมใดก็ตาม ผู้นำและสมาชิกในหมู่บ้านจะมีการประชุมร่วมกันเพื่อ วางแผน มอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่ และมีการ กำหนดระยะเวลา 2) การดำเนินงานตามแผน ร่วมทำ โดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อย ทุกคนต้องการไปสู่ จุดหมายเดียวกันคือ ความสำเร็จของงาน เมื่อพบกับ ปัญหาที่จะพยายามร่วมกันแก้ไขปรับปรุงพัฒนา 3) การ ติดตามผลประเมินผลร่วมกัน โดยต่างร่วมกันคอยดูแล ผลสำเร็จ ประสานกับหน่วยงานอื่นๆ เมื่อเกิดปัญหา มี การตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง มีความโปร่งใสและยุติธรรม เช่น ระบบการลงหุ้น จัดสหกรณ์หมู่บ้าน การลงขัน งบประมาณ และแรงงาน เป็นต้น 4) การร่วมกันภูมิใจ

ในความสำเร็จ ทุกคนภูมิใจในการดำเนินชีวิตในหมู่บ้าน พึงพอใจที่เห็นผลงานได้รับผลตอบแทนคุ้มค่า เมื่อ สัมภาษณ์ชาวบ้าน พบว่าทุกคนมีความพึงพอใจในการ ดำรงชีพ และพึงพอใจในเจ้าหน้าที่รัฐบาลไทย ภูมิใจใน ความเป็นคนไทย ยินดีร่วมพัฒนาชาติไทยให้กับผืน แผ่นดินแม่ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์รูปแบบ การจัดการสังคมสมบูรณ์แบบในโครงการหมู่บ้านปิยะมิตร และหมู่บ้านจุฬารักษ์พัฒนาผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า รูปแบบการจัดการหมู่บ้านปิยะมิตรและหมู่บ้านจุฬารักษ์ พัฒนามีความแตกต่างกันบางส่วน คือ การจัดการสังคม สมบูรณ์แบบ หมู่บ้านปิยะมิตรเน้นการร่วมพัฒนา ชาติไทย โดยอาศัยอุดมการณ์ของผู้นำที่มีความเข้มแข็ง และต้องการให้หมู่บ้านมีความอยู่รอด ส่วนรูปแบบของ หมู่บ้านจุฬารักษ์พัฒนาเน้นการแก้ปัญหาของพื้นที่ซึ่ง ถูกบุกรุก และพัฒนาให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นั่นคือ พัฒนาชุมชนจากปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับยุทธ- ศาสตร์ในการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของหน่วยงาน ในการเริ่มทำกิจกรรมใดๆ หน่วยงานนั้นๆ ต้องวิเคราะห์ ปัญหา จุดอ่อน จุดแข็ง ของหน่วยงานก่อน เพื่อที่จะได้ วางแผนส่งเสริมหรือแก้ไขปรับปรุงได้ตรงเป้าหมายและ ความต้องการ เมื่อวิเคราะห์ปัญหาได้แล้ว ผู้นำ ผู้ร่วมงาน ผู้เกี่ยวข้องจึงร่วมกันวางแผนและดำเนินการแก้ไข ปัญหาตามกระบวนการดำเนินงานในแผนงานโครงการ คือ ใช้กระบวนการบริหารเข้ามาทำให้งานสำเร็จลุล่วง ตามขั้นตอน โดยจัดโครงการแผนงานที่ดำเนินงานใน ช่วงเริ่มต้นหมู่บ้าน คือ การพัฒนาพื้นที่และโครงสร้าง พื้นฐาน เพื่อดำรงชีวิตได้อย่างปกติ ทั้งนี้ได้รับความ ช่วยเหลือหลักจากรัฐบาลในการจัดที่ดินทำกิน จัดสร้าง ที่พักอาศัย จัดบริการสาธารณสุข โภค ไฟฟ้า น้ำประปา สถานือนามัย โรงเรียน สถานที่สำคัญทางศาสนา ตลอดจนส่งเสริมการประกอบอาชีพเพื่อให้สามารถ พึ่งพาตนเองได้ในระยะต่อไป สอดคล้องกับการพัฒนา บัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ขั้นตอนมาเป็นการพัฒนา คุณภาพชีวิตและทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเน้นการให้การ ศึกษาแก่ประชาชนทุกระดับในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ด้านภาษาไทย ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ หรือ

ความรู้ในระบบโรงเรียน แม้กระทั่งการศึกษาหาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพด้วยการศึกษาด้วยตนเองจากสื่อและสิ่งแวดลอม สอดคล้องกับที่ ดนัย เทียนพุด (2545, 45) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการสร้างรากฐานของระดับการดำรงชีวิตของคนให้ดีขึ้น โดยการให้ความรู้ การฝึกด้านคุณธรรม การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การประกอบอาชีพ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข เป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคือ เพื่อให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ แนวทางของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ในยุคเศรษฐกิจยุคใหม่นั้นเป็นเรื่องของทุนทางปัญญา (intellectual capital) โดยมุ่งไปสู่การจัดการความรู้ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดอันจะเพิ่มความสามารถของทรัพยากรบุคคลในการสร้างองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาอาชีพและสร้างเสริมรายได้ การดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนจึงมีความมั่นคง การจัดการดังกล่าวอาศัยการทำงานอย่างเป็นระบบ ใช้กระบวนการกลุ่มเข้ามามีส่วนในการพัฒนางาน มีการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพอันดี หลังจากกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีกิจกรรมวิธีทำงาน มีการกำหนดหน้าที่และบทบาท มีกฎระเบียบของชุมชน มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ มีความเข้าใจกัน มีการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความร่วมมือ และร่วมกันแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง จนเกิดความไว้วางใจกันในการดำเนินงานของกลุ่ม เมื่อกลุ่มสามารถพัฒนาการดำรงชีพได้ดีมีความพร้อมในการดำรงชีวิตจึงช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและป่าไม้อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ โดยมีความตระหนักในปัญหาและเห็นคุณค่าของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและป่าไม้ว่ามีคุณประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและชุมชนอย่างมาก กิจกรรมดังกล่าวนี้สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์และกรมป่าไม้ได้ส่งเสริม ให้มีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ จึงสามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนในหมู่บ้านได้อย่างถาวร

ในส่วนรูปแบบการจัดการของหมู่บ้านปิยะมิตร เริ่มจาก *ขั้นตอนแรก* มีผู้นำหรือบุคคลที่ประสานให้คนทั้งหลายรวมกัน คือ อยู่ร่วมกัน หรือการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จผู้นำของหมู่บ้านปิยะมิตร โดยภาพรวมจะเป็นคนฉลาด มีวุฒิภาวะทางสังคม มีแรงจูงใจภายในหมู่บ้าน และมีเจตคติที่ดีต่อ

ความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับที่ พรนพ พุคะพันธุ์ (2544, 18) กล่าวว่า ลักษณะของผู้นำที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ คือ จะต้องมีความฉลาด มีวุฒิภาวะทางสังคม และใจกว้าง มีแรงจูงใจภายในและมีมนุษยสัมพันธ์ดี หมู่บ้านปิยะมิตรในการศึกษาพบว่าผู้นำมีคุณลักษณะกล้าหาญ อดทน ขยัน ริเริ่มสร้างสรรค์และซื่อสัตย์ โดยเฉพาะการละเว้นจากอบายมุข ทำให้หมู่บ้านมีการพัฒนา และเกิดความเจริญก้าวหน้า การที่ผู้นำเป็นตัวอย่างแก่สมาชิกในหมู่บ้านทำให้เกิดความเคารพ เชื่อถือ และศรัทธา

ขั้นที่สอง เมื่อมีผู้นำที่ดีและเก่งแล้ว ชุมชนต้องมีการกำหนดแนวคิด หลักการหรืออุดมการณ์ในการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน โดยเฉพาะสมาชิกในหมู่บ้านปิยะมิตรทุกคนเป็นอดีตสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ได้รับอิทธิพลมาจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนและรัสเซีย มีแนวคิดทางการเมืองแบบสังคมนิยมตามทฤษฎีมาร์กซิสต์ โดยมีจุดเน้นที่โครงสร้างทางสังคม เช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง เป็นทฤษฎีที่เห็นว่าวัตถุนิยมเป็นพื้นฐานของโครงสร้างขนาดใหญ่ของสังคม ดังนั้นอุดมการณ์จึงเป็นเสมือนการกำหนดปรัชญา ทิศทาง เป้าหมายที่จะดำเนินงานให้สำเร็จตามที่คาดหวัง

ขั้นที่สาม การสร้างกลุ่มการมีส่วนร่วม การสร้างกลุ่มของหมู่บ้านปิยะมิตรเป็นการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นการส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับชุมชนทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน คือ พัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญก้าวหน้า สวยงาม นำมาเที่ยวชม ดังนั้น เมื่อทุกคนมีเป้าหมายเดียวกันและมีระบบการบริหารจัดการที่ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จึงทำให้กิจการของหมู่บ้านมีความเป็นปึกแผ่นและสามารถสร้างรายได้ให้กับหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับทฤษฎีระบบ (วอลเตอร์ บัคเคิลย์ อ้างถึงใน สุเทพ สุนทรเกสัช, 2540, 352) ที่กล่าวว่า ทฤษฎีระบบเป็นผลผลิตของความคิดต่าง ๆ ซึ่งระบบต่าง ๆ ประกอบด้วยตัวป้อน กระบวนการผลผลิตและผลกระทบต่าง ๆ โดยความคิดต่าง ๆ ดังกล่าวได้รับการดัดแปลงในการนำไปประยุกต์ใช้เกี่ยวกับชีวิตและสังคม และทฤษฎีโครงสร้างนิยมซึ่งให้ความสำคัญกับตำแหน่ง บทบาท หน้าที่และประชากร โดยตำแหน่งทางสังคมเป็นสิ่งกำหนดโครงสร้างทางสังคมและโครงสร้างของสังคม ในทางกลับกันก็ถูก

กำหนดโดยใช้สิ่งวัดต่างๆ ที่มีอยู่ในความแตกต่างทางสังคม ได้แก่ อายุ เพศ เชื้อชาติ สถานภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจในส่วนของทฤษฎีปฏิบัติการ กล่าวว่า ความสำนึกของมนุษย์เกี่ยวกับตนเองในฐานะเป็นผู้กระทำและสำนึกเกี่ยวกับคนอื่น สถานการณ์ภายนอกในฐานะผู้ถูกกระทำ ในฐานะผู้กระทำ มนุษย์จะมีการกระทำหรือการปฏิบัติเพื่อบรรลุความตั้งใจ จุดมุ่งหมาย และเป้าหมายของตน

ขั้นที่สี่ การพัฒนาพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐาน การดำเนินการในระยะแรกได้รับความร่วมมือในการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่ดี เริ่มจากการจัดที่ดินทำกิน จัดสร้างที่อยู่อาศัย สร้างถนน ประปา ไฟฟ้า และโทรศัพท์ การจัดผังการใช้พื้นที่ การปรับปรุงถนนอย่างถาวร การปรับพื้นที่ที่อยู่อาศัย การแบ่งที่ดินทำกิน การสร้างแปลงสาธิตและแปลงตัวอย่าง การสอนภาษาไทย การอบรมฟื้นฟูจิตใจและสุขภาพจิต การสร้างสถานเอนกนามัย โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การปรับปรุงให้เป็นหมู่บ้านป้องกันตนเอง และพิจารณาให้สัญชาติไทยตามขั้นตอนของกฎหมาย ตลอดจนการส่งมอบหมู่บ้านให้กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบและดำเนินการเป็นหมู่บ้านตามกฎหมายปกครองท้องถิ่น การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง โดยเน้นการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนในหมู่บ้านให้ครบถ้วนสมบูรณ์

ขั้นที่ห้า การพัฒนาอาชีพและเสริมสร้างรายได้ การพัฒนาอาชีพและรายได้เกิดจากปัจจัยที่สำคัญหลายปัจจัย เช่น การให้การสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐในการพัฒนาให้ตรงจุด การใช้กระบวนการบริหารจัดการที่ดี คุณลักษณะของคนในชุมชนที่เป็นคนขยันอดทน มีความมานะพยายาม มุ่งพัฒนาตนเองและหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้า มีความคิดเชิงธุรกิจ ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุขในทุกรูปแบบ รวมถึงการนำระบบสหกรณ์มาประยุกต์ใช้ได้อย่างได้ผล มีการเลือกผู้บริหารเข้ามาดูแลกิจการ จัดทำรูปแบบของการพัฒนาอาชีพ และการเสริมรายได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้แต่ละหมู่บ้าน พยายามที่จะสร้างจุดเด่นของตำบล หมู่บ้าน เพื่อเป็นจุดขายที่ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เช่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะถือว่าการ

ท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศอย่างมากมายและต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นต่อไป เพราะเป็นตัวที่สามารถกระจายไปได้จนถึงระดับรากหญ้าของประเทศ โดยเฉพาะหมู่บ้านชุมชนที่มีจุดเด่นหรือสามารถสร้างจุดเด่นขึ้นมา ความมั่นคงทางเศรษฐกิจย่อมเกิดขึ้นกับชุมชนเหล่านั้นอย่างแน่นอน

ขั้นที่หก เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและทรัพยากร โดยอาศัยวัฒนธรรม ระเบียบวินัยที่สอดคล้องกับสภาพของสังคมและท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายในขั้นนี้ต้องการให้สมาชิกในหมู่บ้านทุกคนมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง มีกำลังกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม พร้อมที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างสันติสุขรู้จักพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่ออนุรักษ์ให้แก่เยาวชนรุ่นหลังสืบไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การจัดการสังคมสมบูรณ์แบบในโครงการหมู่บ้านปิยะมิตร และโครงการหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนา ผลปรากฏ ดังนี้

2.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของคนและสังคม ซึ่งมีการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรม ดังนี้

- 1) ส่งเสริมสนับสนุนให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนามนุษย์อย่างเต็มศักยภาพ โดยจัดอบรมผู้นำกลุ่มต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง
- 2) สร้างความเข้าใจทุกฝ่ายให้เห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรมอันเป็นจุดแข็งของการสร้างสรรค์สังคม ตลอดจนสามารถทำงานร่วมกันได้
- 3) ยกกระดับคุณภาพชีวิตให้สมาชิกในหมู่บ้านได้มีอาชีพที่มั่นคงมีรายได้เพียงพอที่จะดำรงชีวิต
- 4) สนับสนุนให้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้สืบบทบาทในการนำสังคม และแก้ปัญหาของชุมชน ให้มีความสำคัญกับเยาวชนในเรื่องของการศึกษาและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน

2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาสภาพแวดล้อม ซึ่งมีกิจกรรม ดังนี้

- 1) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้าน ให้มีความอุดมสมบูรณ์และพัฒนาจุดเด่นของหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและประกอบอาชีพ
- 2) ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจให้เห็น

คุณค่าของทรัพยากรและวัฒนธรรมในหมู่บ้าน ใช้เป็นจุดแข็งเพื่อความยั่งยืนของหมู่บ้าน

3) ส่งเสริมการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์ป่าไม้ หรือป่าชายเลนและการนำเอาสมุนไพรในหมู่บ้านมาเพื่อส่งเสริมพัฒนาสุขภาพที่ดีของสมาชิกในหมู่บ้าน

4) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เป็นเมืองชายแดนที่มีความเหมาะสมกับนโยบายในการพัฒนาประเทศตามนโยบายของรัฐบาล

5) สร้างโอกาสให้กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เพียงพอในเชิงพาณิชย์ สนับสนุนการกระจายอุตสาหกรรมและการบริหารเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน ซึ่งมีกิจกรรมและจัดระบบเครือข่ายในโครงการด้วยกัน

2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมกันของทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาและร่วมพัฒนา ดังนี้

1) จัดให้หน่วยงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดการ วางแผน ดำเนินการและติดตามผลในการแก้ไขปัญหาในหมู่บ้านของตนเองให้สามารถพึ่งตนเองได้

2) สร้างสถาบันครอบครัวให้มีความมั่นคงทางอาชีพ และเรียนรู้ร่วมกัน

3) จัดให้มีผู้รับผิดชอบ ดูแล จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นมรดกสืบทอดไปยังลูกหลานต่อไป

2.4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ ต้องมีระบบและจัดการโดยอาศัยรูปแบบที่ได้วิเคราะห์เป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่การปฏิบัติ โดยใช้กระบวนการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาทุกคนในหมู่บ้านมีความภาคภูมิใจในความเจริญ ยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติกับหมู่บ้านชายขอบ (ชายแดน) ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ น้ำ ดิน และพันธุ์พืชหลากหลายชนิด พร้อมทั้งจะสร้างจุดเด่นของหมู่บ้านและเป็นจุดพัฒนาไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันในอนาคตได้ เมืองชายขอบจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพราะอยู่ติดชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน การไปมาหาสู่กันระหว่างเขตแดนมีมากขึ้น การจัดระเบียบสังคมจึงต้องเข้มงวดมากขึ้น การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

หมู่บ้านทั้งสองโครงการจึงต้องหาจุดเด่นจุดด้อยและพัฒนาโดยปรับวิกฤติให้เป็นโอกาสเพื่อเป็นยุทธศาสตร์ให้สังคมอยู่รอดและยั่งยืน รวมทั้งการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน จนสามารถพึ่งตนเองได้ สอดคล้องกับทฤษฎีปฏิบัติการของฮินเกิล (Hinkel, 1963 อ้างถึงใน สุเทพ สุนทรเกสซ์, 2540, 345) ซึ่งกล่าวไว้ดังนี้ 1) พัฒนาความสำคัญของสมาชิกให้เป็นผู้กระทำหรือผู้ปฏิบัติ 2) สมาชิกยอมกระทำเพื่อบรรลุผลความตั้งใจ จุดมุ่งหมาย ความประสงค์ เป้าหมายหรือเป้าประสงค์ ดังนั้นต้องกำหนดเป็นอุดมการณ์ของตนเองหรือของหมู่บ้าน 3) หาวิธีการ เทคนิค หรือเครื่องมือช่วยที่เหมาะสม อาจใช้กลไกของระบบเข้ามาช่วย 4) ศึกษาข้อจำกัดด้วยเงื่อนไขและสถานะแวดล้อมจึงต้องมีการประเมินเพื่อเห็นคุณค่าของสิ่งที่จะทำ หรือกำลังทำ และที่ได้กระทำไปแล้ว และ 5) ใช้หลักเกณฑ์หรือมาตรฐานทางสังคม ศีลธรรม มาร่วมพิจารณาประกอบการตัดสินใจ

ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์จึงมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์กับรูปแบบในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่อุดมการณ์ พันธกิจ และเป้าหมายที่พึงประสงค์ของหมู่บ้านทั้งสองโครงการ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาสังคมหรือชุมชนจำเป็นต้องสร้างรูปแบบ (model) ของการพัฒนาเพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดตามองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของหมู่บ้าน ดังตัวอย่างที่ได้ รูปแบบจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2. การพัฒนาสังคมหรือชุมชนจำเป็นต้องกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่สัมพันธ์กับรูปแบบของหมู่บ้านที่ได้กำหนดเป็นตัวต้นแบบและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกัน ดังตัวอย่างจากผลของการศึกษาครั้งนี้

3. ส่วนข้อเสนอแนะในระดับนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศต่อไป ดังนี้

3.1 พัฒนาวิถีชีวิต พัฒนาศักยภาพของชุมชน สร้างเอกลักษณ์ วัฒนธรรมของชุมชนให้เข้มแข็ง เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พัฒนาอาชีพทางการเกษตร อุตสาหกรรม พัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน

3.2 การจัดการระบบเครือข่ายเชื่อมโยงกิจกรรมของแต่ละหมู่บ้านให้มีข้อมูลข่าวสารและการช่วยเหลือกัน เช่น กลุ่มหมู่บ้านปิยะมิตร กลุ่มหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนาเพื่อดำเนินกิจกรรมที่พึ่งพาซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนพัฒนาสังคมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

3.3 นำระบบการบริหารจัดการตามรูปแบบที่ได้สังเคราะห์ขึ้นและพัฒนาให้มีความยั่งยืนโดยอาศัยกระบวนการการศึกษา อบรม และสร้างเอกลักษณ์ส่งเสริมวัฒนธรรม

3.4 ร่วมกันศึกษาโดยอาศัยศูนย์วิจัยและพัฒนาหรือหน่วยงานของสถาบันอุดมศึกษาเข้าไปช่วยเหลือเพื่อพัฒนาเมืองชายแดน (marginal area development) ให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นประตูเมืองสู่ประเทศไทย และพร้อมที่จะร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อนำไปสู่สันติภาพของสังคม

3.5 ดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลไทยในการพัฒนาศักยภาพคนและสังคมพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพคนและสังคม พัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อแก้ไขและร่วมพัฒนา และพัฒนาการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะดังกล่าวควรนำต้นแบบด้านองค์ประกอบที่ศึกษาครั้งนี้สร้างสังคมหรือชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความเข้มแข็ง เป็นสังคมที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน อาศัยรูปแบบและเพื่อเป็นต้นแบบนำไปสู่การพัฒนาสังคมอื่น ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- दनัย เทียนพุด. (2545). **การบริหารกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: ดี เอ็น ที คอนซัน-แดนท์.
- พรนพ พุคะพันธุ์. (2544). **ภาวะผู้นำและการจูงใจ**. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดัก.
- สุเทพ สุนทรเกสัช. (2540). **ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย: พื้นฐานแนวความคิดทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม**. เชียงใหม่: โกลบอลวิชั่น.